

Zašto je razvod težak djeci? Koje osjećaje doživljavaju djeca, vezano uz razvod i zašto?

Stručnjaci kažu da za djecu nema važnije veze od one koju održava s roditeljima. Obitelj je za djecu sigurno mjesto. Djeca se povezuju sa svojim roditeljima. Ona otkrivaju svijet i sebe same pomoću reakcija, gesti i pogleda svojih roditelja. Svoju obitelj doživljavaju kao cjelinu. Svu djecu razvod plaši, bez obzira na dob, spol i temperament djeteta. Razlog za to je činjenica da su djeca stvorila odnos privrženosti sa svojim roditeljima. Svako odvajanje od njih znači pojavu **straha**. Veoma mala djeca odlazak ne doživljavaju kao privremeno stanje, već kao trajni gubitak. Mala djeca ne mogu preživjeti bez svojih roditelja. U dječjem svijetu roditelji su odgovorni za sve (za hranu, odjeću, brigu, zaštitu...). Mala djeca uznemire se kod razvoda jer misle da će im razvod ugroziti život. Svađe također uzrujavaju djecu. Boje se da bi u svađama roditelja ona mogla stradati. Kako se dijete razvija, tako opći nemir prelazi u određene osjećaje. Što je dijete starije, može doživjeti više osjećaja. Svako dijete osjeća se usamljeno kada dođe do razvoda (Wallerstein, 2006.). Djeca su usmjerena na sebe (egocentričnost) i svoju vlastitu obitelj jer ne mogu shvatiti vrijeme i prostor kao odrasli. Isto tako, djeca ne razumiju pojam braka, razvoda. Ono što ne razumijemo, može nas plašiti! Zato djeca više i ne znaju što ih plaši pa postaju **tjeskobna**. Uz to, ona još nemaju razvijen rječnik poput odraslih pa teško imenuju i izražavaju svoje osjećaje i teško ih dijele s drugima, što pojačava njihov osjećaj **usamljenosti**. Usamljenost osobito dolazi do izražaja u nedostatku fizičkog dodira, gesti, mimike, pogleda zbog odsutnosti roditelja.

Odsutnost roditelja za djecu predstavlja gubitak pa tijekom razdvajanja doživljavaju odsutnost jednog roditelja kao gubitak. Često se događa da odlaskom jednog roditelja nestane, izgubi se, obiteljska aktivnost u kojoj su uživala, možda kuća u kojoj su živjela, dvorište, prijatelji, razred.... Svaki gubitak izaziva **tugu**. Kao i odrasli, i djeca se nose s gubitkom kroz **proces tugovanja**. On im omogućava da se oporave od nastalog gubitka, da ga razumiju, a to im omogućava da ponovno dožive sreću. Proces tugovanja ima određene faze (Oehlberg, 2008.), kao i u odraslih ljudi. Djeca se samo ponašaju malo drugačije od odraslih. U početku dožive **šok** pa mogu biti potpuno bez osjećaja, potpuno se podčinjavati nekome, imati ritmičke pokrete za emotivno olakšanje, ne dozvoljavati da se ih se odvoji od predmeta koji ih podsjeća na izgublenu osobu, stvaranjem sklonosti samoozljeđivanju ili razvojem, odnosno umišljanjem bolesti. U fazi "**čudesnog poništenja**" znaju težiti savršenstvu, imaju dramatične promjene u disciplini, postaju savršeno poslušna, predana nečemu za što misle da će popraviti nastalu situaciju. Kada nema promjene, osjećaju nemoć. Tada počinju doživljavati da *To nije pravedno!, Nije pošteno!* Osjećaju **ljutnju**, protestiraju. U ovoj se fazi mogu javiti prkos, neposluš i drsko odgovaranje (uzorna djevojčica počne stalno cendrati ili drsko odgovarati), psovanje, provale bijesa, ozljeđivanje druge djece (druželjubitiv dečko iz čista mira udari najboljeg prijatelja), malih životinja, uništavanje stvari, povlačenje u sebe osjećaj **krivnje** (samo da nisam zaboravio napisati zadaću) pa čak i nazadovanje u razvoju. Proces se nastavlja fazom **razrješenja i razumijevanja**. Tijekom te faze, djeca se oslobađaju osjećaja ljutnje i krivnje. U njoj se opuštaju i ponovno postaju neusiljena, poboljšava im se koncentracija, mogu razgovarati o razvodu bez uzrujavanja. Na kraju ulaze u fazu **prihvatanja, nade i otpornosti** tijekom koje mogu razmišljati o događajima vezanima uz razvod u prošlosti i iz njih crpiti snagu, mogu razgovarati o budućnosti, opisati sebe u budućnosti. Sam proces tugovanja može se odvijati na mahove. Djeca mogu biti tužna, a onda se, za tren, ponašaju kao da se ništa nije dogodilo. Kako teško podnose tugu, ponekad im je lakše "cirkusirati" i praviti se da je sve u redu, potisnuti je, što može ometati ili zaustaviti proces tugovanja. Ona jednostavno ne razmišljaju kao odrasli! Da bismo razumjeli djetetove osjećaje, važno je znati kako djeca razmišljaju (Wallerstein, 2006.).

